

SISÄASIAINMINISTERIÖ

24.06.2010

INRIKESMINISTERIET

Lausunto

23.6.2010

Lähettiläjä:

Porin kaupunki
Perusturvakeskus
PL33
28601 PORI

Vastaanottaja:

Sisäasiainministeriö
Kirjaamo
PL 26
00023 VALTIONEUVOSTO
hare@intermin.fi

Lausuntopyyntö SM024:00/2009, 27.5.2010

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä. Luonnos 26.5.2010

Porin kaupungin perusturvakeskus on tutustunut lakiehdotukseen ja sen perusteluihin. Kotouttamislain kokonaisuudistus on hyvin ajankohtainen ja tarpeellinen. Porin kaupunki katsoo, että lain tuomat uudet velvoitteet vaativat myös rahoitusta valtion varoin: ilman resursointia lain toimeenpano, toteuttaminen ja seuranta on mahdotonta toteuttaa.

2 § Soveltamisala

Lain soveltamisala koskisi kaikkia henkilöitä, joilla olisi voimassaoleva oleskelulupa tai joiden oleskelu olisi rekisteröity tai joille on myönnetty oleskelulupakortti ulkomaalaislain mukaisesti. Lain piiriin kuulumista ei arvioitaisi maahanmuuttajalle myönnettävän oleskeluluvan statuksen perusteella, sillä myös tilapäisesti maahan muuttavilla henkilöillä kuten opiskelijoilla ja tilapäisen oleskeluluvan työn perusteella saaneilla olisi mahdollisuus saada laissa erikseen mainittuja palveluita ja toimenpiteitä. Lain soveltamisala koskisi myös EU:n ja Pohjoismaiden kansalaisia sekä heidän perheenjäseniä. Soveltamisalan henkilöpiiriin ei kuuluisi turvapaikanhakijat eivätkä maassa viisumilla tai viisumivapaasti oleskelevat henkilöt.

Palvelutarjonnan laajentaminen kaikkiin em. maahanmuuttajaryhmiin tarkoittaa lisäystä henkilöstöresursseihin ja varautumista muihin taloudellisiin lisämenoihin.

Maahanmuuttajan oikeus palveluihin: on otettava huomioon Suomen sosiaaliturvan piiriin kuulumisen sekä soveltamisalat EU-kansalaisiin ja EU:n ulkopuolelta tuleviin ulkomaalaisiin. Mikäli maahanmuuttaja ei kuulu Suomen sosiaaliturvan piiriin, mutta kuntia veloitetaan järjestämään tässä laissa erikseen mainittuja palveluita ja toimenpiteitä, valtion on kustannettava ne täysimääräisesti.

3 § Määritelmät

Maahanmuuttajalla tarkoitettaisiin tässä laissa Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla ja joka ei ole Suomen kansalainen.

Suomen kansalaisuus ei automaattisesti poista erityistarpeita. Voidaan todeta, että Suomen kansalaisuuden saamisen jälkeenkin tarve tulkkauspalveluihin mm. ikääntyneillä, matalan koulutuspohjan omaavilla ja pakolaisilla.

5 § Tulkin ja kääntäjän käyttö

Viranomaisen on huolehdittava asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä kotoutumissuunnitelmaa ja alkukartoitusta koskevassa asiassa. Viranomainen voi asian selvittämiseksi tai asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi huolehtia tulkitsemisesta tai kääntämisestä muussakin asiassa erityisesti silloin, kun asianosainen tarvitsee erityisiä toimenpiteitä.

Laajasta kohderyhmästä johtuen valtion on varauduttava tulkkausmenojen merkittävään kasvuun.

Mainittakoon, että Porin kaupungin tilastojen mukaan Porissa asuu runsaat 1400 maahanmuuttajaa, jotka edustavat 81 eri kansallisuutta.

6 § Kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestäminen

Ehdotetussa pykälässä korostettaisiin kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestämisessä lähtökohtana olevan sen, että palvelut ja tukitoimet järjestetään ensisijaisesti osana kunnan peruspalveluita ja muita julkisia palveluita. Peruspalvelujen lisäksi maahanmuuttajat tarvitsevat erityisiä palveluita, jotka keskeisesti liittyvät kieli- ja muuhun koulutukseen, ohjaukseen ja neuvontaan sekä muihin tämän luvun toimenpiteisiin.

Lakiesityksessä todetaan, että kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja että palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Maahanmuuttajien kotoutuminen tapahtuu kunnissa, se tarkoittaa sitä, että resurssit on myös kohdennettava kuntasektorille, mm.

- palvelujen ja tukitoimien järjestämiseen sekä niiden soveltamiseen maahanmuuttaja-asiakkaisiin
- erityisryhmien tarpeiden huomioon ottamiseen palveluissa ja tukitoimissa

Edellä mainittuun viitaten, uutta lakia säädettäessä on otettava huomioon, että kuntien toteuttama maahanmuuttajatyö vaatii valtion taholta lisäresurssointia, joka kattaa täysimääräisesti em. palvelu-, tukitoimi- ja tulkkausjärjestelyistä aiheutuneita kuluja.

7 § Perustieto suomalaisesta yhteiskunnasta

Pykälän 1 momentin mukaan maahanmuuttajalle annetaan tietoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan yhteiskunnassa ja työelämässä sekä muista yhteiskunnan perusasioista. Lisäksi maahanmuuttajalle annettaisiin tietoa palvelujärjestelmästä sekä tämä luvun mukaisista kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista.

Perustietoaineistoa pyrittäisiin tarjoamaan mahdollisimman monella kielellä, mutta ei kuitenkaan kaikilla maahanmuuttajakielillä.

Perustietoaineiston tuottamiseen, kääntämiseen eri kielille ja päivittämiseen myös tarvitaan lisäresursseja.

8 § Ohjaus ja neuvonta

Kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston on annettava maahanmuuttaja-asiakkaalle asianmukaista ohjausta, opastusta ja neuvontaa tämän luvun mukaisista kotoutumista edistävistä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä.

Ohjaukseen ja neuvontaan ei riitä yksi asiointikerta. Muuton alkuvaiheessa maahanmuuttajan on vaikea hahmottaa jopa tulkin avulla, miten toimivat suomalainen yhteiskunta ja mm. sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmät. Asioiden ymmärtämiseen ja omaksumiseen maahanmuuttaja tarvitsee ohjausta, neuvontaa sekä tulkkaus- ja käännöspalveluita ainakin kotouttamisaikana.

10 § Alkukartoituksen järjestäminen

Ehdotetun pykälän mukaan maahanmuuttajalla olisi oikeus pyytää alkukartoituksen tekemistä yhden vuoden kuluessa oleskeluluvan myöntämisestä, oleskeluoikeuden rekisteröinnistä tai oleskelulupakortin myöntämisestä. Oleskeluluvan pituus tai sen myöntämisen peruste ei rajaisi oikeutta alkukartoitukseen.

Kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto, joka on tehnyt alkukartoituksen, ohjaa maahanmuuttajan muun viranomaisen tai palvelujen järjestäjän palveluihin, jos se ei itse järjestä niitä palveluja, joita maahanmuuttaja alkukartoituksen perusteella tarvitsee. Palveluihin ohjaamisessa on tehtävä yhteistyötä niiden järjestäjän kanssa.

Maahanmuuttajan alkukartoitus, ohjaus palveluihin, huolehtiminen tulkkaus- ja käännöstarpeista, sopiminen palvelujärjestelyistä palvelutuottajien kanssa, vaikuttavuus ja tulosten seuranta ovat täysin uusia tehtäviä, joihin kunnalla ei ole resursseja.

Vuoden oleskelulupa ei takaa maahanmuuttajan kuulumista Suomen sosiaaliturvan piiriin. Lisäksi maahanmuuttajan pitää irtisanoa vakuutuksensa omasta maasta, jotta voi hakea sosiaaliturvaa Suomesta.

Mikäli kunnan tehtäväksi tulee maahanmuuttajan alkukartoitus ja sen perusteella asiakkaan palveluihin ohjaaminen/järjestäminen, valtion on katettava täysimääräisesti em. henkilöstö- ja palvelukulut.

13 § Kotoutumissuunnitelman laatiminen

Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto käynnistävät kotoutumissuunnitelman laatimisen yhdessä maahanmuuttajan kanssa viimeistään kahden viikon kuluttua sen jälkeen, kun hänelle on tehty alkukartoitus. Jos maahanmuuttajalle ei ole tehty alkukartoitusta, kotoutumissuunnitelman laatiminen käynnistetään viipymättä sen jälkeen, kun maahanmuuttajan on arvioitu tarvitsevan kotoutumissuunnitelman. Kotoutumissuunnitelma laaditaan ja toimeenpannaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä.

Toimeentulotuki on viimesijainen toimeentuloturvan muoto. On tärkeä ohjata työikäinen maahanmuuttaja ensin työ- ja elinkeinotoimistoon, jossa selvitetään asiakkaan kotoutumistarpeet.

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakas ei välttämättä ole oikeutettu toimeentulotukeen ja näin ollen kotoutumissuunnitelman laatiminen yhdessä TE-toimiston kanssa ei ole ensisijainen vaihtoehto.

Monialaisen yhteistyöverkoston perustaminen ja sen ylläpitäminen vaatii myös aikaa ja resursseja.

27 § Kunnan kotouttamispolitiikka ja

28 § Kunnan tehtävät ja

29 § Monialainen yhteistyö paikallistasolla

27 §, 28 §, 29 §

Kotouttamistyön organisoinnin tulee kuulua kunnan omaan sisäiseen päätöksentekoon.

30 § Kunnan kotouttamisohjelma

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, työ- ja elinkeinotoimisto, Kansaneläkelaitos ja muut kunnan alueella toimivat viranomaiset sekä paikalliset maahanmuuttaja-, kansalais-, työntekijä- ja työnantajajärjestöt ja uskonnolliset yhteisöt voivat osallistua kotouttamisohjelman laadintaan, toteutukseen ja sen toimeenpanon seurantaan.

Kunnalle ei tule asettaa velvoitteita kotouttamisohjelman laatimiseen, mikäli kunnassa asuu vain vähän maahanmuuttajia.

31 § Kunnan kotouttamisohjelman sisältö

Kunnan kotouttamisohjelma sisältää kytkennän kunnan talousarvion, muun strategiseen suunnitteluun ja seurannan lisäksi erilaisia suunnitelmia mm. yleisten palvelujen soveltumisesta maahanmuuttajille ja erityisesti kotoutumista edistävästä ja tukevista toimenpiteistä kuten suunnitelma työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien, kuten ikääntyneiden, vammaisten ja kotiaitien ja luku- ja kirjoitustaidottomien henkilöiden kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistämisestä; monivuotisen suunnitelman pakolaisten ja kansainvälistä suojelua saaneiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä; suunnitelman hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämiseksi; sekä suunnitelman kotoutumisen ja kunnan kotouttamisohjelman seurannaksi ja päivittämiseksi. Kunnan kotouttamisohjelmassa tulee lisäksi määritellä kunnan ja kansalaisyhteiskunnan väliset yhteistyömuodot. Kunnan kotouttamisohjelma voi sisältää myös muitakin kuin 1 momentissa mainittuja suunnitelmia ja toimenpiteitä.

Maahanmuuttajatyö vaati monipuolista erityisosaamista. Lakimuutokset ja nopeat tilannemuutokset pakolais- ja maahanmuuttoasioissa vaativat jatkuvaa henkilöstökoulutusta maahanmuuttoasioissa, ammattiosaamisen päivittämistä ja sen ylläpitämistä.

Pakolaisten vastaanotto on kunnille vapaaehtoista. Siksi myös monivuotinen suunnitelma pakolaisten vastaanotosta tulisi olla vapaaehtoinen.

Uutta lakia säädettäessä on otettava huomioon, että kuntien toteuttama maahanmuuttajatyö on erittäin haastavaa ja vaatii lisäresurssointia valtion taholta.

34 § Sisäasiainministeriön tehtävät ja

Sisäasiainministeriö ohjaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia kotouttamisen, kotoutumisen ja hyvien etnisten suhteiden edistämiseen liittyvissä tehtävissä alue- ja paikallistasolla.

36 § Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät ja

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa maahanmuuttajien kotouttamisen ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen yhteensovittamisesta ja muista sille tässä laissa erikseen säädetyistä tehtävistä toimialueellaan.

37 § Aluehallintoviraston tehtävät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi asettaa alueellisen maahanmuuttoasiain toimikunnan. Toimikunnan tehtävänä on maahanmuuttajien kotouttamisen kehittäminen ja suunnittelu sekä yhdenvertaisuuden edistäminen. Toimikunnalla voi olla muitakin maahanmuuttoon liittyviä tehtäviä.

34 §, 36 §, 37 §

Sisäministeriön, ELY-keskusten ja aluevirastojen on järjestettävä perehdytystä maahanmuutto-asioihin systemaattisesti.

On oltava maahanmuuttajatyötä tekeville opas, johon on koottu ajantasainen lainsäädäntö ja soveltamisohjeet.

39 § Työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävät

Työ- ja elinkeinotoimisto vastaa maahanmuuttajien kotoutumista edistävistä ja tukevista työvoimapalveluista ja muista toimenpiteistä työnhakijaksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille ja muista sille tässä laissa osoitetuista tehtävistä.

Työ- ja elinkeinotoimiston on huolehdittava siitä, että sen kaikki palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille.

Työ- ja elinkeinotoimiston vastuutehtäviä maahanmuuttajien kotouttamisessa ja työllistämisessä on korostettava nykyistä enemmän.

40 § Sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi tehdä yhden tai useamman kunnan kanssa sopimuksen pakolaisten ja kansainvälistä suojelua saaneiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä.

Sopimus on monivuotinen ja sitä tarkistetaan vuosittain.

Sopimuksen tekeminen pakolaisten ja kansainvälistä suojelua saaneiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä on kunnille vapaaehtoista. Kunnilla tulee olla mahdollisuus tehdä sopimus myös yhdeksi vuodeksi.

42 § Kuntaan osoittaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antaa pakolaiselle tai kansainvälistä suojelua saaneelle osoittamispäätöksen siihen kuntaan, jonka kanssa se on tehnyt 40 §:ssä tarkoitetun sopimuksen.

Kuntaan osoittaminen on aina toteutettava kunnan kanssa yhteistyössä ja sen tulee perustua kunnan ja ELY-keskuksen väliseen sopimukseen.

43 § Valtion korvaus kunnille

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus korvaa kunnalle valtion talousarvion rajoissa tässä laissa tarkoitettujen toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin jäljempänä säädetään.

Valtioneuvoston eduskunnalle antamassa selonteossa maahanmuuttaja-asiakkaan palveluissa arvioidaan tarvittavan keskimäärin 1,5-kertainen henkilöstöresurssi muuhun väestöön verrattuna.

Laskennallisten kuntakorvauksen ulkopuolelle jäävien maahanmuuttajien kotouttamiseen, maahanmuuttajatyön suunnitteluun, kehittämiseen ja koordinointiin on osoitettava resursseja.

45 § Laskennallinen korvaus

Laskennallinen korvaus maksetaan korvauksen piirissä olevien henkilöiden määrän perusteella. Laskennallisen korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Laskennalliset korvaukset on korotettava vastaamaan kustannusten nousua. Tällä hetkellä kuntasektorilla maahanmuuttajatyöhön osoitetut henkilöstö- yms. resurssit ovat todella niukat.

Porin kaupunki katsoo, että laki kotoutumisen edistämisestä tuo uusia velvoitteita kunnille ja että ilman lisäresursointia valtion taholta kuntien on mahdotonta toteuttaa määriteltyjä tavoitteita.

PORIN KAUPUNKI
Perusturvakeskus

Jarmo Viljanen
Sosiaali- ja perhepalveluiden johtaja

Kaiju Hämäläinen
Aikuissosiaalityön päällikkö